

Ευρωπαϊκή Ένωση Ιστορική εξέλιξη και επίδραση στη ζωή των πολιτών

Παναγιώτης Ε. ΑΛΕΒΑΝΤΗΣ, φυσικός, στέλεχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν άρθρο ανήκουν αποκλειστικά στον συντάκτη και δεν εκφράζουν ούτε δεσμεύουν με κανένα τρόπο την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Από το μύθο στη δεκαετία του 1950

Σύμφωνα με το μύθο η Ευρώπη ήταν μια όμορφη πριγκίπισσα που γεννήθηκε κάπου στον σημερινό Λίβανο. Τα ιδιαίτερα όμορφα και πλατιά της μάτια, από τα οποία και βγήκε το όνομά της («ευρ-ώπη») τράβηξαν την προσοχή του Δία, του βασιλέα των θεών. Αμέσως μεταμορφώθηκε σε άσπρο ταύρο και απήγαγε την όμορφη Ευρώπη ενώ αυτή έπαιζε με τις φίλες της στην παραλία. Μεταφέροντας το πολύτιμο φορτίο του ο ταύρος διέσχισε κολυμπώντας την Ανατολική Μεσόγειο και έφερε την Ευρώπη στην Κρήτη όπου το ζευγάρι απέκτησε τρία παιδιά, τον Μίνωα, τον Σαρπηδόνα και τον Ραδάμανθυ. Τα παιδιά μεγάλωσαν και έγιναν βασιλιάδες και δικαστές και κυβέρνησαν την Κρήτη – ο δικαστής Μίνωας έδωσε το όνομά του στον Μινωικό πολιτισμό ενώ η ήπειρος στην οποία ανήκει η Κρήτη ονομάστηκε Ευρώπη.



Μωσαϊκό από ρωμαϊκή έπαυλη, αρχές 4^{ου} αι. π.Χ., Μουσείο Σπάρτης

Αν λοιπόν η Ευρώπη πήρε το όνομα μιας, κατά κάποιον τρόπο, παράνομης μετανάστριας δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η μετανάστευση, ιδίως η παράνομη, αποτελεί ακόμη και σήμερα σοβαρό ζήτημα για την Ευρωπαϊκή ήπειρο. Η προσεκτική παρατήρηση οποιουδήποτε από τα πολυάριθμα έργα τέχνης που απεικονίζουν την απαγωγή της Ευρώπης, από τα αρχαία ελληνικά ή ρωμαϊκά μωσαϊκά μέχρι τους πίνακες και τα γλυπτά μεγάλων δασκάλων όπως ο Ραφαήλ ή ο Μιχαήλ Άγγελος, μας υπενθυμίζει αμέσως τα μεγάλα ζητήματα τα οποία αντιμετωπίζει και σήμερα η Ευρώπη: γεωργία, ανθρώπινα δικαιώματα, έννομη τάξη, πολιτική για τη θάλασσα και πολλά άλλα. Και δεν πρέπει να εκπλήσσει το γεγονός ότι ένα αντίγραφο του θρόνου του Μίνωα υπάρχει στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης στις Κάτω Χώρες. Η σημερινή Ευρώπη είναι πάνω απ' όλα μια Ένωση που στηρίζεται στην έννοια της έννομης τάξης και του δικαίου.

Βέβαια, πριν να αποδεχτεί το δίκαιο ως βάση για την ειρηνική συνύπαρξη των λαών, η Ευρωπαϊκή ήπειρος γνώρισε πολλές περιόδους αναταραχών και επί αιώνες απετέλεσε το χωνευτήρι στο οποίο διαμορφώνονταν η Ιστορία. Η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία που συγκροτήθηκε τον

1^ο αιώνα π.Χ. ήταν στην ουσία μια αυτοκρατορία στην οποία ανήκε μεγάλο μέρος της σημερινής Ευρώπης. Ήταν μια αυτοκρατορία με κοινό σύστημα δικαίου, κοινό ηγέτη, κοινή υπηκοότητα, κοινό νόμισμα, κοινό σύστημα μεταφορών, κοινή άμυνα και μια μοναδική επίσημη γλώσσα για τη διοίκηση. Η αυτοκρατορία αυτή διήρκεσε ως καθαρά Ρωμαϊκή μέχρι τον 5^ο αι. μ.Χ. και μετά συνέχισε ως ελληνόφωνη (Ανατολική) Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (γνωστή και ως Βυζαντινή) μέχρι τον 15^ο αι.. Αλλά η ιστορία δεν σταμάτησε εκεί. Δύο μεταγενέστερες αυτοκρατορίες στην Ανατολή, η Οθωμανική (15^{ος} έως 20^{ος} αι.) και η Ρωσική (16^{ος} έως 20^{ος} αι.) ισχυρίστηκαν ότι ήταν κληρονόμοι της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ενώ η προκήρυξη στη Δύση της Αγίας Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας από τον Καρλομάγνο (Heiliges Römisches Reich, 9^{ος} έως 19^{ος} αι.) οδήγησε στο θρησκευτικό σχίσμα μεταξύ Ανατολής και Δύσης και σε αιώνες πολέμων για το δικαίωμα στην αυτοκρατορική κληρονομιά. Δικτάτορες όπως ο Ναπολέοντας (1804-1814) ή ο Χίτλερ (1940-1945) μίλησαν για την επανένωση της Ευρωπαϊκής Ηπείρου κάτω από μια (δεσποτική) ηγεσία ενώ η Χανσεατική Λίγκα (13^{ος} έως 17^{ος} αι.) μπορεί να θεωρηθεί ως μια πρώτη προσπάθεια δημιουργίας ζώνης ελεύθερου εμπορίου, τουλάχιστον στην βόρεια Ευρώπη. Πολλοί θεωρούν επίσης τις Συνθήκες ειρήνης της Βεσφαλίας (1648) και των Πυρηναίων (1659), με τις οποίες έληξε ο τριακονταετής πόλεμος, ως σημαντικούς σταθμούς στον δύσκολο δρόμο προς την Ευρωπαϊκή ενοποίηση καθώς θέτουν τις βάσεις για την ειρηνική συνύπαρξη καθολικών και προτεσταντών ύστερα από πολύχρονους εξοντωτικούς πολέμους και σφαγές.



*Τίποτα δεν είναι δυνατό χωρίς τους ανθρώπους, τίποτα δεν διαρκεί χωρίς θεσμικά όργανα,
Ζαν Μονέ στα Απομνημονεύματα*

Μπορούμε να μιλήσουμε για μιαν ενιαία Ευρωπαϊκή ταυτότητα; Σίγουρα η Ευρώπη μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει πολλά διαφορετικά πρόσωπα. Μπορούμε να ορίσουμε την Ευρωπαϊκή Ήπειρο γεωγραφικά από το Βόρειο Ακρωτήριο έως το Ταίναρο ή από τον Ατλαντικό στα Ουράλια. Ως Ρωμαϊκή και μη Ρωμαϊκή Ευρώπη (κατά μήκος του Ρωμαϊκού *limes* που ταυτίζεται λίγο πολύ με το όριο του κρασιού). Ως Καθολική και Ορθόδοξη (συν-πλην την Ουνία), ως Χριστιανική και Μουσουλμανική ή ακόμη και ως προερχόμενη από την εκβιομηχανισμένη Ευρώπη του 19^{ου} αι. σε σχέση με την μη εκβιομηχανισμένη¹. Ωστόσο σήμερα «η Ευρώπη είναι πολιτική μάλλον παρά γεωγραφική» σύμφωνα με τον Τσέχο συγγραφέα και ποιητή Βάκλαβ Χάβελ, πρώην πρόεδρο της Δημοκρατίας της Τσεχίας. Αποτελεί πάνω απ' όλα καρπό της επιθυμίας των λαών της, που ήταν εχθροί επί αιώνες, να καθιερώσουν έναν τρόπο ειρηνικής συνύπαρξης, συνεργασίας και επίλυσης των διαφορών τους με βάση την αμοιβαία κατανόηση και τα αμοιβαία τους συμφέροντα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση του εικοστού πρώτου αιώνα στηρίζεται και ενισχύει τις μεμονωμένες εθνικές

ταυτότητες αφού χωρίς αυτές δεν θα είχε λόγο ύπαρξης.

Για να κατανοήσουμε τις δυνάμεις που οδήγησαν στη δημιουργία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, προδρόμων της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να εντυφώσουμε στην κατάσταση που επικρατούσε στην Ευρώπη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο. Τα τρόφιμα σπάνιζαν, οι υποδομές ήταν κατεστραμμένες και οι άνθρωποι είχαν κέφι για δουλειά αλλά ήταν φτωχοί. Ένας Γάλλος, ο Ζαν Μονέ (Jean Monnet) είχε ζήσει από κοντά, αφενός την αποτυχία της Κοινωνίας των Εθνών και αφετέρου τη συνεργασία της Βρετανίας, της Γαλλίας και των ΗΠΑ που οδήγησε στο νικηφόρο αποτέλεσμα των Παγκοσμίων Πολέμων. Θέλησε λοιπόν να εξαλείψει τις Συνθήκες που είχαν οδηγήσει τις Ευρωπαϊκές χώρες να πολεμούν η μία την άλλη μέχρι τελικής καταστροφής. Ο Μονέ είχε αρχίσει την καριέρα του ως εμπορικός αντιπρόσωπος της επιχείρησης κονιάκ του πατέρα του (που υπάρχει ακόμη ως μάρκα στο Κονιάκ της Γαλλίας) και κατάλαβε πως οι χώρες έχουν στην ουσία τα ίδια προβλήματα και μπορούν να βρουν λύσεις μόνο όταν οι άνθρωποι βρεθούν μαζί και συζητήσουν ισότιμα και σε περιβάλλον αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Πριν ακριβώς από μια σημαντική επίσκεψη του τότε Γάλλου υπουργού Εξωτερικών Ρομπέρ Σουμάν (Robert Schuman) στη Βρετανία συνέταξε την περίφημη δήλωση που ο Σουμάν διάβασε στις 9 Μαΐου 1950, και για την οποία είχε πετύχει την ανεπίσημη εκ των προτέρων συμφωνία του τότε Γερμανού καγκελάρη Κόνραντ Αντενάουερ (Konrad Adenauer)². Οι δυνάμεις που δημιούργησαν την Ευρωπαϊκή Ένωση είχαν τεθεί σε κίνηση.

Απόσπασμα από τη δήλωση Σουμάν

«... Η Ευρώπη δεν θα φτιαχτεί μονομιάς, ή βάσει ενός σχεδίου. Θα φτιαχτεί μέσω συγκεκριμένων επιτευγμάτων που θα δημιουργήσουν μια εκ των πραγμάτων αλληλεγγύη. Η συνεργασία των Ευρωπαϊκών χωρών απαιτεί την εξάλειψη της αιώνιας αντίθεσης Γαλλίας – Γερμανίας. Η οποιαδήποτε ενέργεια πρέπει να αφορά κατ' αρχάς τις δύο αυτές χώρες..

Το σύνολο της Γαλλογερμανικής παραγωγής άνθρακα και χάλυβα θα τεθεί υπό την αρμοδιότητα μιας κοινής Ανωτάτης Αρχής, στο πλαίσιο ενός οργανισμού ανοικτού στη συμμετοχή των άλλων χωρών της Ευρώπης..

Σε αντίθεση με τα διεθνή καρτέλ, που έχουν την τάση να επιβάλλουν περιοριστικές πρακτικές στη διανομή και την εκμετάλλευση των εθνικών αγορών, και να πραγματοποιούν υψηλά κέρδη, η οργάνωση θα εξασφαλίσει τη συγχώνευση των αγορών και την επέκταση της παραγωγής...»

Οι τρεις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (και μια που απέτυχε ...)

Πριν περάσει ένας χρόνος από την ιστορική δήλωση του Σουμάν, την οποία συνυπέγραψαν η Ιταλία και οι χώρες της Μπενελούξ (αλλά όχι η Βρετανία), τα έξι ιδρυτικά κράτη μέλη υπέγραψαν στο Παρίσι τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (EKAX, υπεγράφη στις 18 Απριλίου 1951, τέθηκε σε ισχύ στις 23 Ιουλίου 1952). Με αυτήν δημιουργήθηκε μια υπερεθνική οντότητα, η Ανωτάτη Αρχή (της οποίας πρώτος πρόεδρος ορίστηκε ο Ζαν Μονέ που ανέλαβε καθήκοντα στο Λουξεμβούργο στις 10 Αυγούστου 1952). Ορισμένα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών μελών στους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα μεταβιβάστηκαν σε αυτήν την Ανώτατη Αρχή για πρώτη φορά. Η Συνθήκη προέβλεπε ένα Συμβούλιο Υπουργών, το οποίο αποφάσιζε βάσει προτάσεων της Ανωτάτης Αρχής, ένα Δικαστήριο, μια Κοινοβουλευτική Συνέλευση και ένα Ελεγκτικό Συνέδριο.

¹ Για μια ενδελεχή και ουδέτερη ιστορία της Ευρώπης βλέπε τη δίτομη «Ιστορία της Ευρώπης» του Norman Davies, Εκδόσεις Νεφέλη, 2009 (μερικά κεφάλαια του βιβλίου διατίθενται επίσης και στο διαδίκτυο στη διεύθυνση <http://www.translatum.gr/forum/index.php?topic=64106.0>), μετάφραση από τα αγγλικά του «Europe, A history», Oxford University Press, 1996. Περιέχει ένα πολύ καλό εισαγωγικό κεφάλαιο για τις διάφορες ταυτότητες της Ευρώπης.

² Για μια συναρπαστική περιγραφή του τρόπου με τον οποίο ο Ζαν Μονέ έθεσε σε κίνηση τη δημιουργία της ενωμένης Ευρώπης βλ. «Jean Monnet: Απομνημονεύματα» Εκδόσεις Ροές, 1999.

Προέβλεπε επίσης σειρά πολιτικών για την Κοινή Αγορά (ελεύθερος ανταγωνισμός, κοινωνικές προβλέψεις, ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων, μεταφορές, εμπορική πολιτική κλπ.). Σήμερα, 60 περίπου χρόνια αργότερα, οι ίδιες λίγο-πολύ δομές εξασφαλίζουν τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Συνθήκη περιελάμβανε συνολικά 100 άρθρα και μερικά παραρτήματα, παρέμεινε σε ισχύ επί 50 έτη (μέχρι τις 23 Ιουνίου 2002) και χρησίμευσε ως βάση για τη δημιουργία της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μια άλλη Συνθήκη, για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα της Άμυνας (υπογράφηκε στις 27 Μαΐου 1952 επίσης το Παρίσι) δεν τέθηκε ποτέ σε ισχύ καθώς απορρίφθηκε από το Γαλλικό Κοινοβούλιο στις 30 Αυγούστου 1954. Παρόλο που η Κοινότητα αυτή μετασχηματίστηκε αργότερα στην Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, η αποτυχία συγκρότησής της απέδειξε πως στον τομέα της άμυνας τα ευρωπαϊκά κράτη δεν ήταν ακόμη έτοιμα να παραχωρήσουν κανένα μέρος της εθνικής τους κυριαρχίας, μια ιδέα που μισό αιώνα αργότερα δεν έχει ακόμη ωριμάσει πλήρως. Εν τούτοις, με δεδομένη την επιτυχία της ΕΚΑΧ, τις συνεχείς προσπάθειες του Ζαν Μονέ (στο πλαίσιο της «Επιτροπής για τις Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης» που δημιούργησε) και την πεποίθηση αρκετών Ευρωπαίων πολιτικών (του Βέλγου Ανρί Σπάακ, του Ιταλού Αλσίντ ντε Γκάσπερι και άλλων) οι έξι ευρωπαϊκές χώρες της ΕΚΑΧ υπέγραψαν στις 2 Ιουνίου 1955 στη Μεσσήνη της Σικελίας μια διακήρυξη με την οποία έθεταν τους στόχους για ένα περαιτέρω βήμα προς την Ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Μετά από μια περίοδο έντονων διαπραγματεύσεων τα έξι ιδρυτικά κράτη μέλη υπέγραψαν στις 25 Μαρτίου 1957 τις Συνθήκες της Ρώμης με τις οποίες δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ) (τέθηκαν σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1958). Οι νέες Κοινότητες είχαν κοινό Κοινοβούλιο και Δικαστήριο με την ΕΚΑΧ αλλά δική τους Ανώτατη Αρχή (με την επωνυμία Επιτροπή), Ελεγκτικό Συνέδριο και Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Θεμέλια της Συνθήκης ΕΟΚ ήταν η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων και τα κείμενα προέβλεπαν σειρά κοινών πολιτικών, οι σπουδαιότερες από τις οποίες αφορούσαν την γεωργία (κοινή αγροτική πολιτική), το δασμολόγιο και το εμπόριο, τον ελεύθερο ανταγωνισμό, και την προσέγγιση των νομοθεσιών για την επίτευξη της Κοινής Αγοράς. Με τις Συνθήκες δημιουργήθηκε επίσης ένα Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (για την στήριξη της απασχόλησης και των συνθηκών διαβίωσης) καθώς και μια Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

«... Η Γερμανία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και οι Κάτω Χώρες πιστεύουν ότι ήλθε ο καιρός να κάνουν άλλο ένα βήμα στο δρόμο της οικοδόμησης της Ευρώπης.

Είναι της γνώμης ότι οι στόχοι αυτοί πρέπει να επιτευχθούν κατ' αρχάς στη σφαίρα της οικονομίας. Πιστεύουν ότι η δημιουργία μιας ενωμένης Ευρώπης πρέπει να επιτευχθεί μέσω της ανάπτυξης κοινών θεσμικών οργάνων, την σταδιακή συγχώνευση των εθνικών οικονομιών, τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς και την προοδευτική εναρμόνιση των κοινωνικών τους πολιτικών.

Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ... θα κληθεί να συμμετάσχει ...»

Απόσπασμα από την διακήρυξη της Μεσσήνης, 1-2 Ιουνίου 1955

Επέκταση και πολυπλοκοποίηση³

1957 έως 1985 – Από 6 σε 12 κράτη μέλη. Η Ανώτατη Αρχή της ΕΚΑΧ και η Επιτροπή (της ΕΟΚ και της Ευρατόμ) στρώθηκαν στη δουλειά για να μετατρέψουν τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες από τα οράματα που περιέγραφαν οι Συνθήκες σε καθημερινή πραγματικότητα για τους λαούς της Ευρώπης. Το 1962, για παράδειγμα, παρουσιάστηκε η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) και ο πρώτος κανονισμός (αριθ. 17) περί εφαρμογής της ευρωπαϊκής πολιτικής ανταγωνισμού. Το 1963 υπεγράφη μια συμφωνία σύνδεσης μεταξύ της ΕΟΚ και 18 Αφρικανικών χωρών. Την ακολούθησε η σύμβαση Λομέ Ι που την υπέγραψαν η ΕΟΚ και 46 χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ). Αρκετές από τις πρώτες αποφάσεις αφορούσαν την κοινωνική πολιτική, ιδίως τα δικαιώματα των διακινούμενων εργαζόμενων. Την 1^η Ιουλίου 1968, 18 μήνες πριν από την καθορισμένη προθεσμία, καταργήθηκαν πλήρως οι δασμοί των βιομηχανικών προϊόντων, και εισήχθη ένα Κοινό Δασμολόγιο. Παράλληλα, με πρωτοβουλία της Βρετανίας αρκετές χώρες που δεν συμμετείχαν στις Κοινότητες δημιούργησαν το 1960 στη Στοκχόλμη την Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ).

Ωστόσο, πολλά θέματα παρέμειναν ανοικτά, ή δεν μπορούσαν να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο των υφιστάμενων δομών λήψης αποφάσεων. Κατ' αρχάς υπεγράφη μια Συνθήκη με την οποία συγχωνεύτηκαν τα εκτελεστικά όργανα των τριών Κοινοτήτων και δημιουργήθηκε ένα ενιαίο Συμβούλιο και μια Επιτροπή – η αποκαλούμενη Συνθήκη συγχώνευσης (Βρυξέλλες, 8 Απριλίου 1965 –τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουλίου 1967). Το 1966 ύστερα από

³ Λεπτομερής ιστορία της ΕΕ ανά έτος διατίθεται στις ιστοσελίδες http://europa.eu/abc/history/index_el.htm. Η EUR-Lex, η πύλη νομοθεσίας και νομολογίας της ΕΕ στη διεύθυνση <http://new.eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=el> περιλαμβάνει τα πλήρη κείμενα των Συνθηκών, της νομοθεσίας, της νομολογίας και των προπαρασκευαστικών κειμένων. Ορισμένα κείμενα που εκδόθηκαν πριν από την προσχώρηση της Ελλάδας διατίθενται μόνο στις γλώσσες των έξι ιδρυτικών κρατών μελών.

μια πολιτική κρίση και μετά από πρόταση της Γαλλίας, τα κράτη μέλη συμφώνησαν ότι ο κανόνας της ομοφωνίας θα έπρεπε να διατηρηθεί όταν διακυβευόνταν «ζωτικά εθνικά συμφέροντα» («συμβιβασμός του Λουξεμβούργου»). Το 1969 στη σύνοδο κορυφής της Χάγης οι πολιτικοί ηγέτες της ΕΟΚ αποφάσισαν να προωθήσουν περαιτέρω την Ευρωπαϊκή ενοποίηση. Το 1970 υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο μια Συνθήκη που επέτρεπε στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες να χρηματοδοτούνται όλο και περισσότερο από τους «ιδίους πόρους» και με την οποία παραχωρούνταν περισσότερες εξουσίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το 1974 στη σύνοδο κορυφής του Παρισιού, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των κρατών μελών αποφάσισαν να συναντώνται τρεις φορές το χρόνο στο πλαίσιο του (θεσμοθετημένου πια) Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Έδωσαν επίσης την έγκριση τους για την απ' ευθείας εκλογή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και συμφώνησαν να δημιουργήσουν ένα Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Το 1975 με μια νέα Συνθήκη παραχωρήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο περισσότερες εξουσίες επί του προϋπολογισμού και ιδρύθηκε ένα Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουνίου 1977). Το 1978 οργανώθηκαν οι πρώτες απ' ευθείας εκλογές των 410 μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Το 1972 τα έξι κράτη μέλη της ΕΟΚ αποφάσισαν ότι οι ισοτιμίες μεταξύ των νομισμάτων τους δεν έπρεπε να επιτρέπεται να κυμαίνονται κατά ποσοστό άνω του 2,25% (το αποκαλούμενο «φιδάκι»). Το 1978, στη σύνοδο κορυφής του Μπρέμεν, η Γαλλία και Γερμανία πρότειναν την εκ νέου δρομολόγηση της νομισματικής συνεργασίας με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ) που αντικατέστησε το «φιδάκι». Το ΕΝΣ που ήταν ο πρόδρομος του ευρώ άρχισε να λειτουργεί στις 13 Μαρτίου 1979.

Αρκετές χώρες, διαπιστώνοντας ότι οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες άρχισαν να πετυχαίνουν πρακτικά αποτελέσματα αποφάσισαν να προσχωρήσουν και αυτές στη «λέσχη». Η διεύρυνση άρχισε το 1972 όταν η Δανία, η Ιρλανδία, η Νορβηγία και το Ηνωμένο Βασίλειο υπέγραψαν τις πρώτες Συνθήκες προσχώρησης στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Οι Νορβηγοί ψηφοφόροι απέρριψαν την προσχώρηση σε δημοψήφισμα, αλλά οι άλλες τρεις χώρες μπήκαν στις Κοινότητες την 1^η Ιανουαρίου 1973. Η Ελλάδα υπέγραψε Συνθήκη προσχώρησης το 1979 και έγινε πλήρες μέλος την 1^η Ιανουαρίου 1981. Η Ισπανία και η Πορτογαλία υπέγραψαν το 1985 και έγιναν πλήρη μέλη την 1^η Ιανουαρίου 1986.

1985 έως 1999 – Ο Ντελόρ και η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά. Μια νέα εποχή για την Ευρωπαϊκή ενοποίηση άρχισε τον Ιανουάριο του 1985 όταν ο Ζακ Ντελόρ (Jaques Delors) ανέλαβε πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Κατά τη διάρκεια της δεκάχρονης θητείας του η Ευρώπη έκανε μερικά τεράστια βήματα μπροστά. Στο τέλος του 1985, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου, οι ηγέτες των 10 κρατών μελών συμφώνησαν να αναθεωρήσουν τη Συνθήκη της Ρώμης και να δρομολογήσουν εκ νέου την Ευρωπαϊκή ενοποίηση μέσω μιας «Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης». Αυτή η νέα Συνθήκη υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο και στη Χάγη (τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουλίου 1987) και απετέλεσε τη βάση για τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς μέχρι το 1993. Μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου (9 Νοεμβρίου 1989) και την επανένωση της Γερμανίας (3 Οκτωβρίου 1990) τα 12 κράτη μέλη υπέγραψαν το 1992 τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Μάαστριχ (τέθηκε σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου 1993). Με αυτή τη νέα Συνθήκη τέθηκαν οι βάσεις για μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, για τη στενότερη συνεργασία σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων και για τη δημιουργία μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης, συμπεριλαμβανομένου και ενός κοινού νομίσματος. Στο υφιστάμενο κοινοτικό σύστημα προστέθηκε η διακυβερνητική συνεργασία στους παραπάνω τομείς και δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), ως οντότητα παράλληλη με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Παράλληλα, η ΕΟΚ ονομάστηκε «Ευρωπαϊκή Κοινότητα» (ΕΚ). Το 1997 υπογράφηκε στο Άμστερνταμ μια νέα Συνθήκη (τέθηκε σε ισχύ την 1^η Μαΐου 1990) με την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση απέκτησε νέες εξουσίες και αρμοδιότητες ιδίως σε τομείς που ενδιαφέρουν άμεσα τους πολίτες (περιβάλλον, προστασία των καταναλωτών, απασχόληση, δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις, δημόσια υγεία).

Το 1990 αρκετές ευρωπαϊκές χώρες υπέγραψαν τη συμφωνία του Σένγκεν (Schengen) με στόχο την κατάργηση των ελέγχων στα σύνορα μεταξύ των κρατών μελών. Το 1998 άρχισε η μετάβαση στο ευρώ όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κορυφής των Βρυξελλών αποφάσισε πως 11 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία και Ισπανία) ανταποκρίνονταν στις απαιτήσεις για τη θέσπιση του κοινού νομίσματος από την 1^η Ιανουαρίου 1999. Η Ελλάδα προσχώρησε λίγο αργότερα. Επίσης, στο τέλος του 1998 καθορίστηκαν σταθερές και αμετάβλητες ισοτιμίες μεταξύ των νομισμάτων, τα οποία αντικαταστάθηκαν από το ευρώ. Την 1^η Ιανουαρίου 1999 άρχισε με επιτυχία το τρίτο στάδιο της νομισματικής ένωσης: τα νομίσματα 11 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντικαταστάθηκαν από το ευρώ και το ενιαίο νόμισμα εισήχθη στις χρηματιστηριακές αγορές. Από εκείνη τη στιγμή και μετά η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα φέρει την ευθύνη για την νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία καθορίζεται και υλοποιείται σε ευρώ. Οι πολίτες στις 12 χώρες της ζώνης ευρώ άρχισαν να χρησιμοποιούν τα χαρτονομίσματα και τα νομίσματα του ευρώ την 1^η Ιανουαρίου 2002.

Κατά την ίδια περίοδο πραγματοποιήθηκε άλλη μία διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 1994 η Αυστρία, η Φινλανδία, η Νορβηγία και η Σουηδία υπέγραψαν Συνθήκη προσχώρησης. Πλην της Νορβηγίας, που ψήφισε για δεύτερη φορά κατά της προσχώρησης, οι άλλες τρεις χώρες έγιναν μέλη της Ένωσης την 1^η Ιανουαρίου 1995. Το 1998 και το 1999 δρομολογήθηκε η περαιτέρω διεύρυνση προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, την Κύπρο και τη Μάλτα (και αργότερα την Τουρκία). Οι διαπραγματεύσεις ήταν μακροχρόνιες και ολοκληρώθηκαν το 2003 για 10 χώρες.

2000 έως 2010 – Μια Ένωση με 27 μέλη μετά την διεύρυνση προς ανατολάς. Η προετοιμασία της διεύρυνσης αποδείχτηκε δύσκολη. Μια νέα Συνθήκη υπογράφηκε στη Νίκαια το 2001 (τέθηκε σε ισχύ την 1^η Φεβρουαρίου 2003) που προέβλεπε τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για μια Ευρωπαϊκή Ένωση με 25 κράτη μέλη. Παράλληλα ξεκίνησαν οι εργασίες μιας Ευρωπαϊκής Συνέλευσης (Φεβρουάριος 2002 – Ιούλιος 2003) με στόχο την θέσπιση Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Ακολούθησε μια Διακυβερνητική Διάσκεψη (Οκτώβριος 2003 – Ιούνιος 2004) και η υπογραφή στη Ρώμη, στις 29 Οκτωβρίου 2004, μιας Συνταγματικής Συνθήκης που αποτελούνταν από τρία μέρη (ένα γενικό «συνταγματικό» μέρος, το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και ένα τμήμα με το οποίο κωδικοποιούνταν οι πολιτικές και η λειτουργία της Ένωσης), 36 πρωτόκολλα και 50 δηλώσεις. Η εν λόγω Συνθήκη που μέχρι το φθινόπωρο του 2006 είχε επικυρωθεί από 15 κράτη μέλη, απορρίφθηκε το 2005 σε δημοψηφίσματα που έγιναν στη Γαλλία και στις Κάτω Χώρες. Μετά από μια νέα Διακυβερνητική Διάσκεψη, τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέγραψαν στη Λισαβόνα τον Δεκέμβριο του 2007 μια Συνθήκη για την τροποποίηση των προηγούμενων Συνθηκών, η οποία άρχισε να ισχύει από την 1^η Δεκεμβρίου 2009.

Με την Συνθήκη της Λισαβόνας τροποποιήθηκαν οι υφιστάμενες Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας χωρίς να αντικατασταθούν. Η νέα Συνθήκη εξασφαλίζει στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα νομικό πλαίσιο και τα απαραίτητα εργαλεία για την αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων και την ικανοποίηση των αιτημάτων των πολιτών. Οι κυριότερες καινοτομίες που εισήγαγε η νέα Συνθήκη περιλαμβάνουν τον ενισχυμένο ρόλο του Ευρωπαϊκού και των εθνικών Κοινοβουλίων, περισσότερες δυνατότητες να εισακουστεί η φωνή των πολιτών και σαφέστερη κατανομή των αρμοδιοτήτων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, η νέα Συνθήκη προβλέπει για πρώτη φορά ρητά την δυνατότητα των κρατών μελών να αποχωρήσουν από την Ένωση. Προβλέπει απλοποιημένες μεθόδους εργασίας και κανόνες ψηφοφορίας, εξορθολογισμένα και σύγχρονα θεσμικά όργανα για μια ΕΕ με 27 ή και περισσότερα μέλη καθώς και βελτιωμένη δυνατότητα ανάληψης δράσης σε τομείς υψηλής προτεραιότητας για την σημερινή Ένωση και τους πολίτες της (αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, ενέργεια, δημόσια υγεία, πολιτική προστασία, κλιματική αλλαγή, υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος, έρευνα, διάστημα, εδαφική συνοχή, εμπορική πολιτική, ανθρωπιστική βοήθεια, αθλητισμός, τουρισμός και διοικητική συνεργασία). Με αυτήν ενσωματώνεται στο πρωτογενές ευρωπαϊκό δίκαιο ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και εξασφαλίζονται επίσης νέοι μηχανισμοί αλληλεγγύης και καλύτερη προστασία των ευρωπαίων πολιτών ιδίως σε περιπτώσεις τρομοκρατικών επιθέσεων ή φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών. Τέλος, η νέα Συνθήκη προβλέπει έναν νέο Υπάτο Εκπρόσωπο της Ένωσης για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική της Ασφάλειας, που είναι επίσης και αντιπρόεδρος της Επιτροπής, καθώς και μια νέα Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης για την υποστήριξη του Υπάτου Εκπροσώπου. Στον τομέα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας διατηρούνται οι ειδικές διευθετήσεις για την λήψη αποφάσεων αλλά προβλέπονται και ενισχυμένες συνεργασίες μεταξύ μικρότερων ομάδων κρατών μελών. Η Συνθήκη κυρώθηκε μετά από ένα δεύτερο επιτυχές δημοψήφισμα στην Ιρλανδία (αφού επιλύθηκαν μια σειρά από θέματα που έθεσαν οι Ιρλανδοί ψηφοφόροι σχετικά με την φορολογία, την στρατιωτική ουδετερότητα, ζητήματα ηθικής όπως οι αμβλώσεις, και τέλος σχετικά με τον αριθμό των μελών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) και την αποσαφήνιση της εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Τσεχική Δημοκρατία.

Την ίδια περίοδο η Κύπρος, η Τσεχική Δημοκρατία, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Σλοβακία και η Σλοβενία έγιναν πλήρη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1^η Μαΐου 2004) ενώ η Βουλγαρία και η Ρουμανία έγιναν πλήρη μέλη την 1^η Ιανουαρίου 2007. Παράλληλα, η ζώνη του ευρώ καλύπτει σήμερα 18 χώρες αφού σε αυτήν έχουν προσχωρήσει η Σλοβενία (το 2007), η Κύπρος και η Μάλτα (το 2008), η Σλοβακία (το 2009) η Εσθονία (το 2011) και τέλος η Λετονία (το 2014).

2013 - Η Ένωση των 28 ... Την 1^η Ιουλίου 2013 με βάση τη σχετική Συνθήκη προσχώρησης (υπογράφηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2011), η Κροατία έγινε το 28^ο μέλος της ΕΕ. Παράλληλα, στα μέσα του 2013 διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση στην Ένωση διεξήγοντο με την Τουρκία, την Ισλανδία και το Μαυροβούνιο. Η αίτηση για προσχώρηση που υπέβαλε η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας το 2004 έγινε επισήμως δεκτή από την ΕΕ αλλά δεν έχει ακόμη προσδιοριστεί ημερομηνία έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσβλέπει επίσης σε περαιτέρω διευρύνσεις στα Δυτικά Βαλκάνια που θα περιλαμβάνουν την Αλβανία (υπέβαλε αίτηση το 2009), τη Σερβία (υπέβαλε αίτηση το 2009) και την Βοσνία και Ερζεγοβίνη.

Για την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, το Φεβρουάριο του 2012 οι δεκαεπτά χώρες της ευρωζώνης υπέγραψαν τη Συνθήκη για τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ) ενώ το Μάρτιο του 2012 όλες οι χώρες της ΕΕ πλην της Τσεχικής Δημοκρατίας και του Ηνωμένου Βασιλείου υπέγραψαν μια νέα συνθήκη για τη σταθερότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

Γιατί χρειαζόμαστε την Ευρωπαϊκή Ένωση;

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δημιουργήθηκε κατ' αρχάς για να εξασφαλίσει κυρίως την ειρηνική συνύπαρξη των χωρών της Ευρώπης μέσω της οικονομικής συνεργασίας και ενοποίησης. Αυτό ίσχυε κατά τη δεκαετία του 1950 όταν οι χώρες που πολέμησαν στον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο άρχισαν να εργάζονται από κοινού στο πλαίσιο της

Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα. Αλλά αυτό ισχύει επίσης και στις αρχές του 21^{ου} αιώνα καθώς οι χώρες της Ευρώπης που χωρίζονταν προηγουμένως από το αποκαλούμενο «σιδηρούν παραπέτασμα» ένωσαν τις δυνάμεις τους στο πλαίσιο της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ένωση αυτή αποβλέπει στην κατασκευή της Ευρώπης του μέλλοντος με βάση Συνθήκες που εξασφαλίζουν το κράτος δικαίου, την ισότητα μεταξύ όλων των χωρών, το σεβασμό των αρχών της ελευθερίας, της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών καθώς και την προώθηση της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών με ταυτόχρονο σεβασμό της ιστορίας τους, της πολιτιστικής τους κληρονομιάς και των παραδόσεών τους.

Η Ευρώπη απέδειξε ότι όλα τα παραπάνω είναι δυνατά όταν τα κράτη εργάζονται για την ενίσχυση και σύγκλιση των οικονομιών τους και την καθιέρωση μιας οικονομικής και νομισματικής Ένωσης που περιλαμβάνει ένα ενιαίο και σταθερό νόμισμα. Αυτά πρέπει να επιτευχθούν λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αειφόρου ανάπτυξης και στο πλαίσιο της επίτευξης της εσωτερικής (ή ενιαίας αγοράς), της ενισχυμένης συνοχής και της προστασίας του περιβάλλοντος. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση που είναι μια από τις ισχυρότερες οικονομίες στον πλανήτη προβλέπει την υλοποίηση μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, που περιλαμβάνει και την προοδευτική ανάπτυξη μιας κοινής αμυντικής πολιτικής με στόχο την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής ανεξαρτησίας. Αυτά είναι στην πραγματικότητα αναγκαία προκειμένου να προωθηθεί η ειρήνη, η ασφάλεια και η πρόοδος στην Ευρώπη και στον κόσμο. Παράλληλα, με τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς η Ένωση διευκολύνει την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων με ταυτόχρονη εξασφάλιση της ασφαλείας και της προστασίας των λαών της μέσω της δημιουργίας ενός χώρου ελευθερίας, ασφαλείας και δικαιοσύνης.

Σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται από 28 κράτη μέλη, τα οποία έχουν μάθει να διευθετούν τις διαφορές τους ειρηνικά στο πλαίσιο θεσμικών οργάνων που διέπονται από το κράτος δικαίου. Μέσω ενός πολύπλοκου συστήματος ανακατανομής των πόρων, οι φτωχότερες περιοχές της Ένωσης λαμβάνουν βοήθεια με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης των πολιτών τους. Η ενίσχυση και επέκταση των διευρωπαϊκών δικτύων ενέργειας και μεταφορών φέρνουν τις απομακρυσμένες και απομονωμένες περιοχές πλησιέστερα στην υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επενδύει επίσης μεγάλα ποσά στην Έρευνα και Ανάπτυξη και μέσω της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» έχει στόχο «να καταστεί μέχρι το 2020 μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία»⁴.

Ποιος αποφασίζει και πως

Η έννομη τάξη της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης στηρίζεται σε τρεις Συνθήκες: 1) Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2) Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵ και 3) Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας. Προβλέπουν τα παρακάτω θεσμικά όργανα και οργανισμούς, καθώς και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και τους τομείς πολιτικής που αποτελούν το αντικείμενο της καθημερινής λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Θεσμικά όργανα. Το *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο* είναι το μόνο υπερεθνικό θεσμικό όργανο του οποίου τα μέλη εκλέγονται δημοκρατικά με άμεση καθολική ψηφοφορία. Εκπροσωπεί τους λαούς των κρατών μελών και εκλέγεται ανά πενταετία. Το *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο*, παρέχει στην Ένωση την αναγκαία ώθηση για την ανάπτυξη της και καθορίζει τους γενικούς της πολιτικούς προσανατολισμούς και προτεραιότητες. Δεν ασκεί νομοθετική λειτουργία. Απαρτίζεται από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών που εκλέγουν με ειδική πλειοψηφία τον πρόεδρο (σήμερα τον Βέλγο Ερμάν Βαν Ρομπάι – Herman Van Rompuy) για θητεία 2½ ετών που μπορεί να ανανεωθεί μια φορά.

Οι υπουργοί των κρατών μελών συνέρχονται στο πλαίσιο του *Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης* για να αποφασίσουν με βάση προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στις περισσότερες περιπτώσεις με την αποκαλούμενη «ειδική πλειοψηφία». Κάθε χώρα εναλλάσσεται ανά εξάμηνο στην προεδρία του Συμβουλίου, αλλά στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων προεδρεύει ο Υπάτος Εκπρόσωπος της Ένωσης για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική της Ασφάλειας, που είναι ταυτόχρονα και Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (σήμερα η Βαρώνη Άστον – Ashton of Utholland – από το Ηνωμένο Βασίλειο).

Τέλος, η *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* (με πρόεδρο σήμερα τον Πορτογάλο Χοσέ Μπαρόζο – José Manuel Durão Barroso) είναι ο θεματοφύλακας των Συνθηκών και διαθέτει στις περισσότερες περιπτώσεις το δικαίωμα της πρωτοβουλίας για τη διατύπωση των νομοθετικών προτάσεων προς το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο. Το «θεσμικό τρίγωνο»

⁴ Εκτενέστερη παρουσίαση της ΕΕ περιέχεται στο φυλλάδιο *Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα*, του Pascal Fontaine, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2003, το οποίο διατίθεται στη διεύθυνση <http://bookshop.europa.eu/el/-12--pbNA3110652/>, και στο φυλλάδιο *Πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση*, το οποίο διατίθεται στη διεύθυνση <http://bookshop.europa.eu/el/--pbNA3212336/>. Πληροφορίες για τις νέες ρυθμίσεις της Συνθήκης της Λισαβόνας περιέχονται στο φυλλάδιο «*Ο οδηγός σας για τη Συνθήκη της Λισαβόνας*» που διατίθεται στη διεύθυνση <http://bookshop.europa.eu/el/--pbNA3010300/>. Πληροφορίες για τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» διατίθενται στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm.

⁵ Ενοποιημένες αποδόσεις των εν λόγω Συνθηκών διατίθενται στη διεύθυνση <http://eur-lex.europa.eu/el/treaties/index.htm>.

Επιτροπή-Κοινοβούλιο-Συμβούλιο, παράγει τις πολιτικές και τη νομοθεσία (οδηγίες, κανονισμούς και αποφάσεις) που ισχύουν σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατ' αρχήν η Επιτροπή προτείνει τη νέα νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά οι αποφάσεις λαμβάνονται από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο που εκδίδουν τις σχετικές πράξεις (βλέπε παρακάτω «Διαδικασίες λήψης αποφάσεων»).

Το *Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*⁶ εφαρμόζει και ερμηνεύει την έννομη τάξη του Ευρωπαϊκού δικαίου με βάση καταγγελίες (ή αιτήματα ερμηνείας) των θεσμικών οργάνων ή των κρατών μελών. Το *Γενικό Δικαστήριο* (πρώην *Πρωτοδικείο*) κρίνει επί καταγγελιών ατόμων ή εταιρειών και το *Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης* κρίνει υποθέσεις υπαλλήλων των θεσμικών οργάνων. Το *Ελεγκτικό Συνέδριο* ελέγχει τη χρηματοδότηση και τις δαπάνες των θεσμικών οργάνων. Τέλος η *Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα* καθορίζει και εφαρμόσει την Ευρωπαϊκή νομισματική πολιτική (δηλαδή διαχειρίζεται το Ευρώ),

Συμβουλευτικά όργανα. Η *Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή* αποτελείται από εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων (εργαζόμενοι και εργοδότες). Γνωμοδοτεί πριν από την έκδοση νομοθετικών πράξεων, όπως γνωμοδοτεί και η *Επιτροπή των Περιφερειών*, που αποτελείται από εκπροσώπους περιφερειακών και τοπικών αρχών.

Στα χρηματοπιστωτικά όργανα περιλαμβάνεται η *Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων* που διαχειρίζεται και συγχρηματοδοτεί επενδυτικά σχέδια σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση και πέρα από αυτήν καθώς και το *Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων* που παρέχει εγγυήσεις και επενδυτικά κεφάλαια για να βοηθήσει Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ).

Άλλα όργανα και οργανισμοί. Ο *Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής* προφυλάσσει τους πολίτες και τις επιχειρήσεις από τη κακοδιοίκηση ενώ ο *Ευρωπαϊός Επόπτης Προστασίας Δεδομένων* χειρίζεται ζητήματα που αφορούν την προστασία της ιδιωτικής ζωής σε μια διασυνδεδεμένη κοινωνία των πληροφοριών.

Εκτός από τα παραπάνω θεσμικά όργανα και οργανισμούς⁷, που προβλέπονται στις Συνθήκες, επιμέρους τεχνικά, επιστημονικά ή διαχειριστικά καθήκοντα διεκπεραιώνονται από διοργανικές υπηρεσίες (όπως η Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Επιλογής Προσωπικού και η Ευρωπαϊκή Σχολή Δημόσιας Διοίκησης) καθώς και από αποκεντρωμένους ενωσιακούς οργανισμούς που δημιουργούνται με ειδικές αποφάσεις του Συμβουλίου ή προβλέπονται σε άλλες νομοθετικές πράξεις της ΕΕ. Παραδείγματα τέτοιων οργανισμών είναι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, το Κοινοτικό γραφείο φυτικών ποικιλιών, το Ευρωπαϊκό ίδρυμα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων και άλλοι. Ιδιαίτεροι οργανισμοί έχουν συγκροτηθεί στον τομέα της ασφάλειας και της προστασίας (Ασφάλεια και Υγεία στην Εργασία, Ασφάλεια των Αεροπορικών Μεταφορών, Πρόληψη και Έλεγχος Ασθενειών, Ασφάλεια Τροφίμων, Ασφάλεια στη Θάλασσα, Ναρκωτικά και Εξαρτήσεις από Ουσίες, Ρατσισμός και Ξενοφοβία, καθώς και για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα - FRONTEX). Οργανισμοί έχουν επίσης ιδρυθεί στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και της Πολιτικής Ασφάλειας (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, Ινστιτούτο Μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για Θέματα Ασφάλειας και Δορυφορικό Κέντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) αλλά και στο πλαίσιο της Αστυνομικής και Δικαστικής συνεργασίας (Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία, Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας – Eurojust, και Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία – Europol).

Διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Η αποκαλούμενη *συνήθης νομοθετική διαδικασία* αφορά πολιτικές που αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης με βάση την επιλεγόμενη Κοινοτική Μέθοδο δηλαδή οι νομοθετικές πράξεις προτείνονται από την Επιτροπή και στη συνέχεια θεσπίζονται από το Συμβούλιο από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (διαδικασία συναπόφασης). Η Επιτροπή διατηρεί το δικαίωμα της πρωτοβουλίας και παραμένει Θεματοφύλακας των Συνθηκών. Παρόλο που οι αποφάσεις λαμβάνονται στο Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία, για ορισμένους τομείς πολιτικής προβλέπεται ειδική νομοθετική διαδικασία για την οποία ισχύει η ομοφωνία. Για τις αποφάσεις στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής, της ασφάλειας και της άμυνας απαιτείται πάντοτε ομοφωνία.

Η Επιτροπή διατυπώνει τις προτάσεις της προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με βάση εκτεταμένες διαβουλεύσεις μέσω τεχνικών επιτροπών, μελετών, ηλεκτρονικών και κλασικών ερωτηματολογίων, δημοσκοπήσεων και διαβουλεύσεων, καθώς και λαμβάνοντας υπόψη τις υποδείξεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όπως διατυπώνονται σε σχετικά ψηφίσματα και κοινοβουλευτικές ερωτήσεις. Στη διαδικασία της διαβούλευσης συμμετέχουν οι εθνικές διοικήσεις, μεγάλα οργανωμένα λόμπι, μη κυβερνητικές οργανώσεις, εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων (εργοδοτών και εργαζομένων) και των περιφερειακών αρχών καθώς και ενημερωμένοι πολίτες. Μετά την υποβολή της πρότασης από την Επιτροπή οι ομάδες εργασίας του Συμβουλίου και οι κοινοβουλευτικές επιτροπές διατυπώνουν γνώμες που μπορούν να οδηγήσουν την Επιτροπή να

⁶ Δεν πρέπει να συγχέεται με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Στρασβούργο.

⁷ Πλήρης κατάλογος των θεσμικών οργάνων και των διοργανικών υπηρεσιών και οργανισμών διατίθενται στη διεύθυνση http://europa.eu/index_el.htm.

αναδιατυπώσει την πρόταση της. Η διαδικασία ενώπιον του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περιλαμβάνει πρώτη και δεύτερη ανάγνωση καθώς και συνδιαλλαγή σε περίπτωση διαφωνιών μεταξύ των δύο αυτών οργάνων. Μετά τη θέσπιση μιας νομοθετικής πράξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυτή δημοσιεύεται στην επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πρέπει να εφαρμοστεί. Η Επιτροπή παρακολουθεί την εν λόγω εφαρμογή με τη βοήθεια διαχειριστικών και κανονιστικών επιτροπών, που αποτελούνται από εκπροσώπους των εθνικών διοικήσεων. Οι πολίτες μπορούν να υποβάλουν στην Επιτροπή καταγγελίες σχετικά με την μη εφαρμογή της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τα κράτη μέλη. Η Επιτροπή διερευνά την υπόθεση και κινεί ενδεχομένως ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία για παράβαση κατά του οικείου κράτους μέλους. Οι πολίτες ή οι εταιρείες που αποτελούν αντικείμενο μεμονωμένων αποφάσεων της Επιτροπής (π.χ. στο πλαίσιο της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού) μπορούν να υποβάλουν καταγγελία στο Γενικό Δικαστήριο.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 288), «*Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, τα θεσμικά όργανα θεσπίζουν κανονισμούς, οδηγίες, αποφάσεις, συστάσεις και γνώμες. Ο κανονισμός έχει γενική ισχύ. Είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος. Η οδηγία δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται, όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών. Η απόφαση είναι δεσμευτική ως προς όλα τα μέρη της. Όταν ορίζει αποδέκτες, είναι δεσμευτική μόνο για αυτούς. Οι συστάσεις και οι γνώμες δεν δεσμεύουν*».

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 5 η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της δοτής αρμοδιότητας ενώ η άσκηση των αρμοδιοτήτων της διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. «*Σύμφωνα με την αρχή της δοτής αρμοδιότητας, η Ένωση ενεργεί μόνον εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της απονέμουν τα κράτη μέλη με τις Συνθήκες για την επίτευξη των στόχων που οι Συνθήκες αυτές ορίζουν. Κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν απονέμεται στην Ένωση με τις Συνθήκες ανήκει στα κράτη μέλη. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, στους τομείς οι οποίοι δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Ένωση παρεμβαίνει μόνο εφόσον και κατά τον βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, μπορούν όμως, λόγω της κλίμακας ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης. Τα θεσμικά όργανα της Ένωσης εφαρμόζουν την αρχή της επικουρικότητας σύμφωνα με το Πρωτόκολλο σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Τα εθνικά κοινοβούλια μεριμνούν για την τήρηση της αρχής αυτής σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο εν λόγω Πρωτόκολλο. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, το περιεχόμενο και η μορφή της δράσης της Ένωσης δεν υπερβαίνουν τα απαιτούμενα για την επίτευξη των στόχων των Συνθηκών. Τα θεσμικά όργανα της Ένωσης εφαρμόζουν την αρχή της αναλογικότητας σύμφωνα με το Πρωτόκολλο σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας*».

Πολιτικές της Ένωσης και πολίτες

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δικαιοδοσία σε πολλούς τομείς της καθημερινής ζωής ιδιαίτερα σε τομείς που αφορούν τις επιχειρήσεις και τους πολίτες. Το δίκαιο της Ένωσης εφαρμόζεται σε πολλές περιπτώσεις απ' ευθείας στις επιχειρήσεις και τους πολίτες υπερτερώντας του εθνικού δικαίου. Το άρθρο αυτό περιλαμβάνει μια σύντομη επισκόπηση των τομέων πολιτικής που ενδιαφέρουν ειδικότερα τους πολίτες και γίνεται αναφορά σε μερικά παραδείγματα από καθημερινές υποθέσεις για να καταδειχτεί πόσο επηρεάζουν την καθημερινότητά μας οι ευρωπαϊκές πολιτικές.

Μπορούμε φυσικά να αναλύσουμε την σχετική σπουδαιότητα των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αρκετούς τρόπους. Με βάση το ποσοστό του κοινοτικού προϋπολογισμού, οι πιο σημαντικοί τομείς πολιτικής είναι η γεωργία, η περιφερειακή πολιτική και η έρευνα και ανάπτυξη. Με βάση τις εκδιδόμενες ανακοινώσεις τύπου και το επιλεγόμενο «επικοινωνιακό ίχνος», οι πλέον σημαντικοί τομείς πολιτικής περιλαμβάνουν τον ανταγωνισμό, την εσωτερική αγορά και την πολιτική για τις επιχειρήσεις. Τέλος από την άποψη της καθημερινότητας των πολιτών μπορούν να θεωρηθούν ως πιο σημαντικές πολιτικές η ελεύθερη διακίνηση, η κοινωνική διακίνηση και η απασχόληση, η προστασία των καταναλωτών και του περιβάλλοντος καθώς και ζητήματα που αφορούν την ασφάλεια και τη δικαιοσύνη (π.χ. η μετανάστευση, η τρομοκρατία και η δικαστική συνεργασία)⁸.

Η καθημερινότητα της νοικοκυράς. Στον τομέα των τροφίμων η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει σειρά υποχρεώσεων, από τις οποίες αναφέρονται εδώ μόνο μερικές. Τα συσκευασμένα τρόφιμα πρέπει να αναγράφουν τη σύσταση των περιεχομένων και κατά πόσο περιέχουν ουσίες που είναι γνωστό ότι προκαλούν αλλεργίες. Τα διαιτητικά τρόφιμα και τα συμπληρώματα διατροφής πρέπει να αναγράφουν επίσης την ενεργειακή αξία καθώς και

⁸ Τα ακόλουθα κείμενα έχουν προσαρμοστεί από κείμενα που διατίθενται για τους διάφορους τομείς πολιτικής της ΕΕ στην διαδικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη διεύθυνση <http://europa.eu>. Ενημερωτικό υλικό υπάρχει και στα φυλλάδια «Εσείς και η Ευρώπη: μία σύντομη επισκόπηση των επιτευγμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (στη διεύθυνση <http://bookshop.europa.eu/el/--pbNA3110661/>) & «Πανόραμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (στη διεύθυνση <http://bookshop.europa.eu/el/--pbNA4602638/>).

τα περιεχόμενα θρεπτικά συστατικά. Αν σε κάποιο κράτος μέλος διαπιστωθεί κάποιο πρόβλημα στον τομέα των τροφίμων (π.χ. κάποια μόλυνση ή κάποια ασθένεια των ζώων), παράλληλα με τα μέτρα που λαμβάνονται στην πηγή του προβλήματος όλα τα κράτη ενημερώνονται ταχύτατα μέσω ενός πανευρωπαϊκού συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης. Ιδιαίτερες διατάξεις έχουν θεσπιστεί για τον εντοπισμό των αγροκτημάτων από τα οποία προέρχονται τρόφιμα τα οποία κρίνονται επικίνδυνα και πρέπει να αποσυρθούν από την αγορά. Τέλος όλα τα επιτρεπόμενα πρόσθετα τροφίμων, οι προϋποθέσεις χρησιμοποίησής τους αλλά και οι μέγιστες τιμές ανοχής για ορισμένες προσμείξεις έχουν εναρμονιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να προστατεύεται η υγεία των καταναλωτών και να υπάρχει εγγύηση για την ελεύθερη κυκλοφορία των τροφίμων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσον αφορά τον τομέα των προϊόντων ένδυσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει εναρμονισμένους κανόνες για την επισήμανση των υφάνσιμων προϊόντων και ινών. Και στο πλαίσιο των συμφωνιών που έχει συνάψει με τρίτες χώρες εξασφαλίζει την τροφοδοσία της Ευρωπαϊκής αγοράς με φτηνά προϊόντα ένδυσης.

Στον τομέα των καλλυντικών η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει κανόνες για την σύσταση, την σήμανση και τη συσκευασία με στόχο να εξασφαλίσει την προστασία της ανθρώπινης υγείας και την απαγόρευση των δοκιμών σε ζώα. Παράλληλα, στον τομέα των απορρυπαντικών, η κοινοτική νομοθεσία εξασφαλίζει καλύτερη προστασία των υδάτων από τις δυσμενείς επιπτώσεις ορισμένων συστατικών των απορρυπαντικών αλλά και των καταναλωτών, με βελτιωμένη επισήμανση που περιλαμβάνει και την αναγραφή πιθανώς αλλεργιογόνων ουσιών. Επίσης, στον τομέα των οικιακών συσκευών η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει οδηγία για την ομοιόμορφη επισήμανση της κατανάλωσης ενέργειας σε ψυγεία, καταψύκτες, πλυντήρια ρούχων και πιάτων, στεγνωτήρια, φούρνους, θερμοσίφωνες, λάμπες φωτισμού και συσκευές κλιματισμού. Τέλος, στο πλαίσιο μιας από τις αποτελεσματικότερες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της πολιτικής του ανταγωνισμού, οι χρήστες του τηλεφώνου έχουν επωφεληθεί από χαμηλότερες τιμές και βελτιωμένες υπηρεσίες τόσο για τη σταθερή όσο και για την κινητή τηλεφωνία.

Η καθημερινότητα του αγρότη. Στόχος της κοινής γεωργικής πολιτικής είναι να εξασφαλίσει ικανοποιητικό επίπεδο ζωής για τους αγρότες, ποιοτικά τρόφιμα σε λογικές τιμές για τους καταναλωτές με ταυτόχρονη διατήρηση του περιβάλλοντος. Η ΚΓΠ δημιουργήθηκε αρχικά για την αντιμετώπιση των μεταπολεμικών ελλείψεων μέσω της επιδότησης της παραγωγής βασικών τροφίμων με στόχο την διασφάλιση της αυτάρκειας. Σήμερα ο ρόλος της εστιάζεται περισσότερο στην διατήρηση και διαχείριση των φυσικών μας πόρων. Έτσι σήμερα στην ΚΓΠ διατίθεται μόλις το 35% περίπου του ενωσιακού προϋπολογισμού σε αντίθεση με το παρελθόν που το ποσοστό αυτό έφτανε σχεδόν στο 70%. Οι ενισχύσεις με βάση τις παραγόμενες ποσότητες αντικαταστάθηκαν σχεδόν πλήρως από ενισχύσεις στους αγρότες, οι οποίοι πρέπει να ικανοποιούν ευρύτερους στόχους σχετικά με την ασφάλεια των τροφίμων, την υγεία των ζώων και των φυτών, την ορθή μεταχείριση των ζώων και την διατήρηση των παραδοσιακών τοπίων καθώς και των πουλιών και των άγριων ζώων. Η ΚΓΠ εξασφαλίζει επίσης τη στήριξη των αγροτών σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών και ασθενειών των ζώων. Ταυτόχρονα διάφορες κοινωνικές αλλαγές δημιουργούν νέες ευκαιρίες για ενεργειακές καλλιέργειες με στόχο την παραγωγή βιοκαυσίμων και βιομάζας.

Στόχος της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η εξάλειψη των έντονων εσωτερικών διαφορών στα εισοδήματα και τις ευκαιρίες μεταξύ πλούσιων και φτωχών περιφερειών. Η περιφερειακή πολιτική μεταφέρει πόρους από τις πλούσιες στις φτωχότερες περιοχές εξασφαλίζοντας την οικονομική τους ανάπτυξη. Η περιφερειακή πολιτική στοχεύει στην ανάπτυξη των υποβαθμισμένων περιοχών της Ένωσης (αλληλεγγύη) ενώ από την εξάλειψη των διαφορών στο εισόδημα επωφελούνται όλοι (συνολική). Βλέποντας τις ταμπέλες που υπάρχουν σε κάθε γωνιά της υπαίθρου διαπιστώνει κανείς ότι όλες οι περιοχές της Ελλάδας έχουν επωφεληθεί από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ένωσης (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας, Ταμείο Συννοχής), για την κατασκευή έργων υποδομής (δρόμοι, βιολογικοί καθαρισμοί κλπ.), την κατάρτιση ανέργων, την αναδιάρθρωση καλλιεργειών, την προστασία της φύσης κλπ.

Όμως ο αγρότης επωφελείται καθημερινά και από άλλες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η νομοθεσία για την τυποποίηση, την ασφάλεια των προϊόντων και την ελεύθερη διακίνηση εξασφαλίζει την διάθεση της παραγωγής του στην αγορά υπό καλύτερες συνθήκες αλλά και ο ίδιος επωφελείται από προϊόντα και εργαλεία καλύτερης ποιότητας. Τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών μειώνουν τον χρόνο διάθεσης των γεωργικών προϊόντων στις μεγάλες ευρωπαϊκές αγορές ενώ τα τεχνικά πρότυπα που ισχύουν για μηχανήματα και αυτοκίνητα εξασφαλίζουν μεγαλύτερη ασφάλεια και μικρότερη ρύπανση της ατμόσφαιρας από τα καυσαέρια.

Η καθημερινότητα του φοιτητή. Με το πρόγραμμα ανταλλαγών Έρασμος (Erasmus) η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συμβάλει στην ανταλλαγή χιλιάδων φοιτητών που παρακολουθούν μαθήματα σε πανεπιστήμιο μιας άλλης χώρας. Με την προώθηση της πολυγλωσσίας (η Ένωση έχει σήμερα 24 επίσημες γλώσσες και γλώσσες εργασίας) μέσω άλλων προγραμμάτων και ανταλλαγών, οι σημερινοί φοιτητές ετοιμάζονται για μιαν αγορά εργασίας που ξεπερνά τα εθνικά τους σύνορα. Η αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων σε πολυάριθμους κλάδους και η ελευθερία εγκατάστασης σε οποιαδήποτε χώρα της Ένωσης συμβάλλουν επίσης στην κινητικότητα του εργατικού δυναμικού. Ταυτόχρονα, τα μέτρα της Ένωσης στον τομέα της υγιεινής και της ασφάλειας στους χώρους εργασίας αλλά κι η αμοιβαία αναγνώριση των ασφαλιστικών δικαιωμάτων συμβάλλουν στην βελτίωση των συνθηκών εργασίας των απασχολούμενων αλλά και στη μετακίνηση των συνταξιούχων στο πλαίσιο της Ένωσης.

Οι πολιτικές της Ένωσης στον τομέα της εκπαίδευσης έχουν ως στόχο να καταστήσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση μια ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Παράλληλα σημαντικό ρόλο στην ποιότητα των σπουδών και στις ευκαιρίες που παρέχονται στους φοιτητές, ιδίως τους μεταπτυχιακούς, παίζει και η μεγάλη προσπάθεια που καταβάλλει η Ένωση στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης. Με ετήσιο προϋπολογισμό πάνω από 7 δις. ευρώ οι έρευνες που χρηματοδοτούνται από το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη συμβάλλουν στην βελτίωση του επιπέδου της εκπαίδευσης και σε νέες καινοτομίες, πολλές από τις οποίες αποτελούν τη βάση για νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Η καθημερινότητα του μαθητή. Η απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιών δεν εξασφάλισε μόνον χαμηλότερες τιμές αλλά και περισσότερες υπηρεσίες προς τους χρήστες. Η Ένωση προωθεί την ευρυζωνική πρόσβαση στο διαδίκτυο για όλους και την ανάπτυξη σχετικών υπηρεσιών με περιεχόμενο έτσι ώστε όλοι να έχουν πρόσβαση σε επίκαιρες πληροφορίες, σε εμπορικές υπηρεσίες και σε διασκέδαση με πολύ χαμηλό κόστος. Έτσι μπορούν να ενημερωθούν καλύτερα για τους επιστημονικούς κλάδους που έχουν μεγαλύτερη ζήτηση στη χώρα τους αλλά και στις άλλες χώρες της Ένωσης προκειμένου να προγραμματίσουν καλύτερα τις σπουδές τους και την μετέπειτα επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

Η πολυγλωσσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης*

Η ΕΕ είναι πολύ διαφορετική από τους παραδοσιακούς διακυβερνητικούς οργανισμούς. Η κοινοτική νομοθεσία πρέπει να δημοσιευτεί στις επίσημες γλώσσες όλων των κρατών μελών επειδή αποτελεί μέρος του εθνικού δικαίου και είναι άμεσα δεσμευτική για όλους τους πολίτες της ΕΕ. Οι πολίτες και τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να είναι σε θέση να κατανοήσουν το κοινοτικό δίκαιο στη γλώσσα τους. Αλλά και στο στάδιο της κατάρτισης των νομοθετημάτων οι πολίτες πρέπει να έχουν πρόσβαση στις προτάσεις προκειμένου να υπάρχει διάλογος σε όλα τα επίπεδα – ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό. Όλοι οι πολίτες της Ένωσης δικαιούνται να συμμετέχουν στο διάλογο στην επίσημη γλώσσα της εκλογής τους και αυτό είναι ζήτημα διαφάνειας και δημοκρατίας.

Αυτός είναι και ο λόγος που από την απαρχή της Ευρωπαϊκής ενοποίησης αποφασίστηκε ότι οι γλώσσες των κρατών μελών θα είναι επίσημες με τον κανονισμό υπ' αριθ. 1 του 1958 (που ενσωματώθηκε στην Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση) που τροποποιήθηκε διαδοχικά σε κάθε διεύρυνση για να συμπεριλάβει τις γλώσσες των νέων κρατών μελών. Ταυτόχρονα τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να είναι ανοικτά στους πολίτες καθώς και στις διοικήσεις και σε επίσημες και ανεπίσημες ομάδες συμφερόντων κάθε είδους. Γι' αυτό και το άρθρο 20 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπει ότι οι πολίτες των κρατών μελών δικαιούνται να επικοινωνούν με τα όργανα της ΕΕ στη γλώσσα τους. Το καθεστώς της ισότητας των γλωσσών δεν σημαίνει ότι όλα τα έγγραφα μεταφράζονται σε όλες τις γλώσσες. Οι επιστολές από μεμονωμένα άτομα ή τα υπομνήματα δεν μεταφράζονται ενώ τα έγγραφα των επιτροπών μπορεί να μεταφραστούν σε περιορισμένο αριθμό γλωσσών μόνο. Για λόγους ελαχιστοποίησης του κόστους οι εσωτερικές εργασίες της Επιτροπής διεξάγονται στα Αγγλικά, τα Γαλλικά και τα Γερμανικά (τις επιλεγόμενες γλώσσες διαδικασίας) αλλά επικοινωνεί σε όλες τις γλώσσες με τα άλλα όργανα της ΕΕ, με τα κράτη μέλη και με το κοινό.

Στις αρχές του 2014 οι 24 επίσημες γλώσσες της ΕΕ ήταν οι εξής: Αγγλικά, Βουλγαρικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Δανικά, Ελληνικά, Εσθονικά, Ιρλανδικά, Ισπανικά, Ιταλικά, Κροατικά, Λετονικά, Λιθουανικά, Μαλτέζικα, Ολλανδικά, Ουγγρικά, Πολωνικά, Πορτογαλικά, Ρουμανικά, Σλοβακικά, Σλοβένικα, Σουηδικά, Τσέχικα και Φινλανδικά.

* προσαρμογή από το φυλλάδιο «Διερμηνεία και Μετάφραση για την Ευρώπη», από τη διεύθυνση http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/brochures/index_en.htm

Οι ευαισθητοποιημένοι μαθητές μπορούν επίσης να ενημερωθούν για τις δραστηριότητες της Ένωσης σε πολυάριθμους τομείς που αφορούν την ανθρωπιστική βοήθεια και το περιβάλλον. Η Ένωση και τα κράτη μέλη της αποτελούν σήμερα τον μεγαλύτερο δότη ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής βοήθειας στον κόσμο. Η Ένωση έχει θεσπίσει το οικολογικό σήμα που χορηγείται σε επιχειρήσεις οι οποίες πληρούν συγκεκριμένες προδιαγραφές που καθορίζει η Ένωση και αφορούν την εξοικονόμηση ενέργειας, τη χρήση φιλικών προς το περιβάλλον διαδικασιών και βιολογικών προϊόντων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση καταβάλλει επίσης σημαντικές προσπάθειες για την προστασία των άγριων ζώων αλλά και των οικοσυστημάτων ζώων. Έχει θεσπίσει το 112 ως τον κοινό Ευρωπαϊκό αριθμό κλήσεων έκτακτης ανάγκης που λειτουργεί σε όλη την Ευρώπη από σταθερά και κινητά τηλέφωνα. Και έχει πάρει πολυάριθμα μέτρα για την προστασία των ατόμων με αναπηρία και για την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών σε άνδρες και γυναίκες και για την κατάργηση όλων των διακρίσεων στους χώρους εργασίας.

Άλλες πολιτικές που αφορούν την καθημερινότητα. Η προστασία των καταναλωτών αποβλέπει στην

καταπολέμηση των αθέμιτων πρακτικών, την υποχρεωτική πληροφόρηση για τα πωλούμενα προϊόντα και υπηρεσίες αλλά και στην έγκαιρη προειδοποίηση για επικίνδυνα προϊόντα σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πολιτική για την ελεύθερη διακίνηση προσώπων και κεφαλαίων έχει οδηγήσει στην κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα της Ένωσης, των ορίων για το συνάλλαγμα και σε μείωση των εξόδων για εμβάσματα από μια χώρα στην άλλη. Και σε περίπτωση που οι πολίτες της Ένωσης βρεθούν σε τρίτη χώρα στην οποία δεν υπάρχει προξενική αρχή της χώρας τους, μπορούν να ζητήσουν βοήθεια από τις προξενικές αρχές οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους της Ένωσης. Τέλος, η Ένωση έχει συγκροτήσει δίκτυα για την παρακολούθηση πολυάριθμων μεταδοτικών ασθενειών και την έγκαιρη προειδοποίηση των αρχών και του ιατρικού προσωπικού για την αντιμετώπιση επιδημιών και πανδημιών.

Στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος η Ένωση έχει κάνει ήδη πολλά. Η προστασία από βιομηχανικά ατυχήματα, οι αυστηρές διατάξεις για τα αοβλήματα, οι προδιαγραφές για την ποιότητα του αέρα και των υδάτων αποτελούν αντικείμενο καθημερινής συζήτησης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και συχνά αντικείμενο δικαστικών αντιπαραθέσεων μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών. Συχνά οι παραβιάσεις της κοινοτικής νομοθεσίας γίνονται αντιληπτές από καταγγελίες απλών πολιτών που ενημερώνουν σχετικά την Επιτροπή, καταθέτουν αναφορές στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή υποβάλλουν καταγγελία στον Ευρωπαϊκό Διαμεσολαβητή.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν εξασφαλίζει μόνον την ελεύθερη διακίνηση των εμπορευμάτων, την απαγόρευση της επιβολής ποσοτικών περιορισμών μεταξύ των κρατών μελών, την τελωνειακή ένωση ή την επιβολή του φόρου προστιθεμένης αξίας (ΦΠΑ). Επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που εκμεταλλεύονται τη δεσπόζουσα θέση τους στη αγορά, που συμφωνούν να ελέγχουν τις τιμές ή την παραγωγή (καρτέλ) ή που συνάπτουν συμφωνίες αποκλειστικής διάθεσης των προϊόντων τους. Αντιτίθεται στις κρατικές ενισχύσεις, που στρεβλώνουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό και στις συγχωνεύσεις επιχειρήσεων, που είναι πιθανόν να δημιουργήσουν δεσπόζουσες θέσεις. Καθορίζει κανόνες για τις δημόσιες συμβάσεις και για την οικονομική και νομισματική πολιτική (δηλαδή για το Ευρώ). Η Ένωση έχει επίσης θεσπίσει μέτρα για την ασφάλεια κατά τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων καθώς και για την ναυτιλιακή και αεροπορική ασφάλεια. Τέλος στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων η Ένωση έχει θεσπίσει μέτρα για σειρά αστικών υποθέσεων καθώς και το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης για την επιτάχυνση της έκδοσης κακοποιών που εμπλέκονται σε υποθέσεις διεθνούς εγκλήματος.

Ευρώπη 2020

Αντιδρώντας στην κρίση η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε το 2010 την στρατηγική «Ευρώπη 2020». Η βασική διαπίστωση ήταν ότι η Ευρώπη βρίσκεται σε φάση μετασχηματισμού και ότι η κρίση εξουδετέρωσε πολλά χρόνια οικονομικής και κοινωνικής προόδου και έφερε στην επιφάνεια τις διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας της Ευρώπης. Ταυτόχρονα, ο κόσμος προχωρά με ταχείς ρυθμούς και οι μακροπρόθεσμες προκλήσεις – παγκοσμιοποίηση, στενότητα πόρων, δημογραφική γήρανση – εντείνονται. Ευτυχώς, η Ευρώπη μπορεί να επιτύχει αν ενεργήσει συλλογικά, ως μια Ένωση, αν υιοθετήσει μια στρατηγική που θα βοηθήσει την Ευρώπη να βγει ισχυρότερη από την κρίση μετατρέποντας την ΕΕ σε μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία με υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής.

Έτσι, η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» προτάσσει τρεις αλληλοενισχυόμενες προτεραιότητες για την ανάπτυξη της οικονομίας που πρέπει να είναι α) Έξυπνη δηλ. βασισμένη στη γνώση και την καινοτομία, β) Διατηρήσιμη δηλ. που προωθεί την αποδοτικότερη χρήση των πόρων, την χρήση οικολογικότερων μεθόδων και την προώθηση της ανταγωνιστικότητας, και γ) Χωρίς αποκλεισμούς δηλ. μια οικονομία με υψηλή απασχόληση που θα επιτυγχάνει κοινωνική και εδαφική συνοχή.

Για να επιτευχθούν τα ανωτέρω καθορίστηκαν οι εξής πρωταρχικοί στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2020: α) 75% του πληθυσμού μεταξύ 20-64 ετών πρέπει να έχει απασχόληση, β) 3% του ΑΕΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται σε Ε&Α, γ) πρέπει να επιτευχθούν οι στόχοι του «20/20/20» ως προς το κλίμα και την ενέργεια (περιλαμβανομένης της αύξησης σε 30% του ποσοστού μείωσης των εκπομπών εφός οι συνθήκες το επιτρέπουν), δ) το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την σχολική εκπαίδευση πρέπει να είναι μικρότερο από 10% και τουλάχιστον 40% των νέων πρέπει να έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ε) ο αριθμός των ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια πρέπει να μειωθεί κατά 20 εκατομμύρια.

Για την επίτευξη των στόχων η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες που θα ενεργήσουν ως καταλύτες για την επίτευξη προόδου σε κάθε βασική προτεραιότητα: α) «Ένωση καινοτομίας», β) «Νεολαία σε κίνηση», γ) «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη», δ) «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της», ε) «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης» στ) «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» και ζ) «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα κατά της φτώχειας».

Για περισσότερες πληροφορίες:

- Η πύλη πληροφόρησης **Europa (Ευρώπη)** που αναφέρθηκε παραπάνω (στη διεύθυνση <http://europa.eu/>) παρέχει πρόσβαση σε κάθε μεμονωμένη πληροφορία που χρειάζονται οι πολίτες και οι επιχειρήσεις. Διατίθεται σε όλες τις επίσημες γλώσσες (αν και για πρακτικούς λόγους μερικές σελίδες διατίθενται μόνο στα αγγλικά και τα γαλλικά).
- Το δίκτυο πληροφόρησης **Europe Direct (Ευρώπη απ' ευθείας)** – στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/europedirect/index_el.htm λειτουργεί ενιαίο τηλεφωνικό αριθμό σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση (**00-800 6 7 8 9 10 11**) και μπορεί να σας κατευθύνει προς πληθώρα εξειδικευμένων δικτύων για επιχειρήσεις ή για ζητήματα που αφορούν τους πολίτες.
- **Κέντρα ευρωπαϊκής τεκμηρίωσης** υπάρχουν σε όλες σχεδόν τις Πανεπιστημιακές Βιβλιοθήκες, ενώ **Γραφεία Ευρωπαϊκής Πληροφόρησης** λειτουργούν στις περισσότερες έδρες των Περιφερειών (πληροφορίες στη διεύθυνση http://europa.eu/europedirect/meet_us/index_el.htm)